

**СУМСЬКА МІСЬКА РАДА
СУМСЬКИЙ ЗАКЛАД
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ І-ІІІ СТУПЕНІВ № 13
СУМСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
(Сумський ЗЗСО № 13 СМР)**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Сумського закладу загальної
середньої освіти І-ІІІ ступенів №13
Сумської міської ради
Ірина ЖМУРКО

**ПРОГРАМА
ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ ФАКТІВ БУЛІНГУ В ЗАКЛАДІ
Сумського закладу загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів №13
Сумської міської ради**

1. Загальні Програма.

18.12.2018 року №2657-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькування)», наказу Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 року № 1646 «Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти».

1.2. Програма визначає механізм проведення моніторингу з метою виявлення випадків булінгу (цькування) в закладі.

1.3. Терміни, використані у Програмі, вживаються у таких значеннях:

-булінг (цькування), тобто діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, зокрема із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого;

-кривдник (булер) - учасник освітнього процесу, зокрема малолітня чи неповнолітня особа, яка вчиняє булінг (цькування) щодо іншого учасника освітнього процесу;

-потерпілий (жертва булінгу) - учасник освітнього процесу, в тому числі малолітня чи неповнолітня особа, щодо якої було вчинено булінг (цькування);

-спостерігачі - свідки та (або) безпосередні очевидці випадку булінгу (цькування);

-сторони булінгу (цькування) - безпосередні учасники випадку: кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності).

Інші терміни вживаються у значеннях, наведених у Законах України «Про освіту», «Про соціальні послуги», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні».

1.4. Проявами, які можуть бути підставами для підозри в наявності випадку булінгу (цькування) учасника освітнього процесу в закладі освіти, є:

- замкнутість, тривожність, страх або, навпаки, демонстрація повної відсутності страху, ризикована, зухвала поведінка;
- неврівноважена поведінка;
- агресивність, напади люті, схильність до руйнації, нищення, насильства;
- різка зміна звичної для дитини поведінки;
- уповільнене мислення, знижена здатність до навчання;
- відлюдкуватість, уникнення спілкування;
- ізоляція, виключення з групи, небажання інших учасників освітнього процесу спілкуватися;
- занижена самооцінка, наявність почуття провини;
- поява швидкої втомлюваності, зниженої спроможності до концентрації уваги;
- демонстрація страху перед появою інших учасників освітнього процесу;
- схильність до пропуску навчальних занять;
- відмова відвідувати заклад освіти з посиланням на погане самопочуття;
- депресивні стани;
- суїцидальні прояви;
- явні фізичні ушкодження та (або) ознаки поганого самопочуття (нудота, головний біль, кволість тощо);
- намагання приховати травми та обставини їх отримання;
- скарги дитини на біль та (або) погане самопочуття; пошкодження чи зникнення особистих речей; вимагання особистих речей, їжі, грошей; жести, висловлювання, прізвиська, жарти, погрози, поширення чуток сексуального (інтимного) характеру або інших відомостей, які особа бажає зберегти в таємниці;
- наявність фото-, відео- та аудіоматеріалів фізичних або психологічних знущань, сексуального (інтимного) змісту;
- наявні пошкодження або зникнення майна та (або) особистих речей.

1.5. До булінгу (цькування) в закладах освіти належать випадки, які відбуваються безпосередньо в приміщенні закладу освіти та на прилеглих територіях (включно з навчальними приміщеннями, приміщеннями для занять спортом, проведення заходів, коридорами, роздягальнями, вбиральнями, душовими кімнатами, їдальнею тощо) та (або) за межами закладу освіти під час заходів, передбачених освітньою програмою, планом роботи закладу освіти, та інших освітніх заходів, що організовуються за згодою керівника закладу освіти, в тому числі дорогою до (із) закладу освіти.

2. Організація моніторингу.

2.1. Мета моніторингу - своєчасне виявлення, попередження фактів булінгу в закладі.

2.2. З метою забезпечення організаційних заходів, ефективності проведення, здійснення підсумкового аналізу, створюється комісія, склад якої затверджується наказом директора закладу.

2.3. Склад комісії, права та обов'язки її членів.

Комісія складається з голови, заступника голови, секретаря та не менше, ніж п'яти її членів. Очолює комісію (голова) директор закладу. Заступник голови – заступник директора з виховної роботи.

До складу комісії входять педагогічні працівники, у тому числі практичний психолог та соціальний педагог.

До участі в засіданні комісії за згодою залучаються батьки, представники інших суб'єктів реагування на випадки булінгу (цькування) в закладах освіти.

2.4. Головою комісії є керівник закладу освіти.

Голова комісії організовує її роботу і відповідає за виконання покладених на комісію завдань, головує на її засіданнях.

Голова комісії визначає функціональні обов'язки кожного члена комісії. У разі відсутності голови комісії його обов'язки виконує заступник голови комісії.

2.5. Секретар комісії забезпечує підготовку проведення засідань комісії та матеріалів, що підлягають розгляду на засіданнях комісії, ведення протоколу засідань комісії.

2.6. Член комісії має право:

- ознайомлюватися з матеріалами моніторингу, брати участь у їх перевірці;

- подавати пропозиції, висловлювати власну думку;

- брати участь у прийнятті рішення шляхом голосування.

2.7. Член комісії зобов'язаний:

- особисто брати участь у роботі комісії;

- не розголошувати стороннім особам відомості, що стали йому відомі у зв'язку з участю у роботі комісії, і не використовувати їх у своїх інтересах або інтересах третіх осіб.

3. Порядок проведення моніторингу

3.1. Метою проведення моніторингу є своєчасне попередження та виявлення випадків булінгу (цькування) в закладі освіти; відновлення та нормалізація стосунків, створення сприятливих умов для подальшого здобуття освіти у групі (класі), де стався випадок булінгу (цькування); з'ясування причин, які призвели до випадку булінгу (цькування), та вжиття заходів для усунення таких причин; оцінка потреб сторін булінгу (цькування) в соціальних та психолого-педагогічних послугах та забезпечення таких послуг.

3.2. Проведення опитування здійснюється на принципах:

- анонімності;

- поваги та дотримання прав і свобод людини;

- неупередженого ставлення до сторін булінгу (цькування);

-конфіденційності та захисту персональних даних;
-невідкладного реагування;
-нетерпимості до булінгу (цькування) та визнання його суспільної небезпеки.

-забезпечення дотримання вимог Законів України «Про інформацію», «Про захист персональних даних».

3.3. До завдань моніторингу належать збір інформації щодо наявності обставин випадку булінгу (цькування); розгляд та аналіз зібраних матеріалів моніторингу та прийняття рішення про наявність/відсутність обставин, що обґрунтовують інформацію.

3.4. Формою проведення моніторингу є анонімне опитування за раніше розробленими анкетами.

3.5. Опитуванню підлягають 100 відсотків учнів 5-11 класів.

3.6. Опитування здійснюється протягом часу, визначеного наказом директора закладу.

3.7. Анкети після їх заповнення зберігаються у секретаря комісії.

4.Розробка анкет для опитування.

4.1. Розробка анкет здійснюється членами комісії. Приблизний перелік питань додається.

5.Аналіз результатів моніторингу.

5.1. За підсумками проведення моніторингу, не пізніше 10 робочих днів готується Аналітична довідка.

Перелік приблизних питань для здійснення моніторингу в закладі освіти.

1. Наскільки тобі подобається у школі?

- a) Дуже не подобається
- b) Не подобається
- c) Не можу визначитись
- d) Подобається
- e) Дуже подобається

2. Ти хлопець чи дівчина?

- a) Хлопець
- b) Дівчина

3. Скільки хороших друзів у тебе є в класі?

- a) Жодного
- b) Один хороший друг
- c) 2-3 хороших друзів
- d) 4-5 хороших друзів
- e) 6 та більше хороших друзів

4. Як часто тобі доводилося переживати знущання над собою у школі

за

останні кілька місяців?

- a) Наді мною не знущалися

- b) Один чи два рази
- c) 2-3 рази на місяць
- d) Приблизно раз на тиждень
- e) Декілька разів на тиждень

5. Мені давали образливі прізвиська, насміхалися або дражнили так, що мене це зачіпало.

- a) Такого не траплялося
- b) Траплялося раз або двічі
- c) 2-3 рази на місяць
- d) Приблизно раз на тиждень
- e) Декілька разів на тиждень

6. Інші учні навмисно не залучали мене у спільні події, виключали мене зі свого кола друзів або повністю ігнорували мене.

- a) Такого не траплялося
- b) Траплялося раз або двічі
- c) 2-3 рази на місяць
- d) Приблизно раз на тиждень
- e) Декілька разів на тиждень

7. Мене штовхали, лупцювали, штурхали або навмисне залишали у закритому приміщенні.

- a) Такого не траплялося
- b) Траплялося раз або двічі
- c) 2-3 рази на місяць
- d) Приблизно раз на тиждень
- e) Декілька разів на тиждень

8. Інші учні оббріхували мене або розпускали плітки з метою погіршити ставлення оточуючих до мене.

- a) Такого не траплялося
- b) Траплялося раз або двічі
- c) 2-3 рази на місяць
- d) Приблизно раз на тиждень
- e) Декілька разів на тиждень

9. У мене забирали, пошкоджували речі або гроші.

- a) Такого не траплялося
- b) Траплялося раз або двічі
- c) 2-3 рази на місяць
- d) Приблизно раз на тиждень
- e) Декілька разів на тиждень

10. Мене залякували або примушували робити речі, які я не хочу.

- a) Такого не траплялося
- b) Траплялося раз або двічі
- c) 2-3 рази на місяць
- d) Приблизно раз на тиждень
- e) Декілька разів на тиждень

11. З мене знущалися, насміхаючись над моєю расою або кольором шкіри.

- a) Такого не траплялося
- b) Траплялося раз або двічі
- c) 2-3 рази на місяць
- d) Приблизно раз на тиждень
- e) Декілька разів на тиждень

12. З мене знущалися, використовуючи образливі прізвиська, насмішки або жести з сексуальним підтекстом.

- a) Такого не траплялося
- b) Траплялося раз або двічі
- c) 2-3 рази на місяць
- d) Приблизно раз на тиждень
- e) Декілька разів на тиждень

12а. З мене знущалися, застосовуючи телефон або комп'ютер для передавання злих або образливих повідомлень, картинок, дзвінків та повідомлень інших форматів.

- a) Такого не траплялося
- b) Траплялося раз або двічі
- c) 2-3 рази на місяць
- d) Приблизно раз на тиждень
- e) Декілька разів на тиждень

12б. Якщо з тебе знущалися по телефону або через інтернет, то як це відбувалося?

- a) Тільки по телефону
- b) Тільки через інтернет
- c) Обидва варіанти

13. Наді мною знущалися іншим чином.

- a) Такого не траплялося
- b) Траплялося раз або двічі
- c) 2-3 рази на місяць
- d) Приблизно раз на тиждень
- e) Декілька разів на тиждень

14. У якому(их) класі(ах) вчатьс я учні, які знущалися над тобою?

- a) У моєму класі
- b) У іншому класі з моєї паралелі
- c) У старших класах
- d) У молодших класах
- e) У різних класах

15. До знущань вдавалися дівчата чи хлопці?

- a) В основному, 1 дівчина
- b) Декілька дівчат
- c) В основному, 1 хлопець
- d) Декілька хлопців
- e) І хлопці, і дівчата

16. Яка кількість учнів зазвичай брала участь у знущаннях?

- a) В основному, 1 учень
- b) 2-3 учня

- c) 4-9 учнів
- d) Понад 9 учнів
- e) Різні учні з різних класів

17. Як довго тривало знущання?

- a) 1 або 2 тижні
- b) Приблизно місяць
- c) Приблизно півроку
- d) Приблизно рік
- e) Декілька років

18. Де над тобою знущалися?

- a) На спортивному майданчику
- b) У коридорах та на сходах
- c) У класі (у присутності вчителя)
- d) У класі (за відсутності вчителя)
- e) У туалеті
- f) У спортзалі
- g) У їдальні
- h) На шляху до школи або з неї
- i) На зупинці транспорту
- j) У шкільному автобусі
- k) В іншому місці у школі

19. Чи казав(ла) ти комусь в останні декілька місяців, що над тобою знущаються?

- a) Знущалися, але не казав(ла)
 - b) Знущалися і казав(ла)
- Кому ти казав(ла)?
- a) Шкільному вчителю
 - b) Іншому дорослому зі школи
 - c) Комусь зі своїх батьків/опікунів
 - d) Комусь зі своїх братів/сестер
 - e) Комусь зі своїх друзів
 - f) Комусь іншому

20. Як часто хтось із вчителів або дорослих намагається втрутитись та зупинити це, якщо над учнем знущаються у школі?

- a) Майже ніколи
- b) Рідко
- c) Іноді
- d) Часто
- e) Майже завжди

21. Як часто інші учні намагаються втрутитись та зупинити це, якщо над учнем знущаються у школі?

- a) Майже ніколи
- b) Рідко
- c) Іноді
- d) Часто
- e) Майже завжди

22. За останні кілька місяців чи звертався хтось із дорослих до представників школи, намагаючись зупинити знущання над тобою?

- a) Наді мною не знущалися
- b) Ні, ніхто не звертався до представників школи
- c) Так, одного разу зверталися
- d) Так, зверталися декілька разів

23. Коли ти бачиш, що знущаються над учнем твого віку, що ти думаєш або відчуваєш?

- a) Напевне, вони того заслуговують
- b) Не дуже їм співчуваю
- c) У деякій мірі співчуваю їм
- d) Дуже співчуваю та прагну допомогти

24. Як часто ти брав(ла) участь у знущанні над іншими учнями за останні декілька місяців?

- a) Не знущався(лася) над іншими
- b) Траплялося раз або двічі
- c) 2-3 рази на місяць
- d) Приблизно раз на тиждень
- e) Декілька разів на тиждень

25. Я давав(ла) образливі прізвиська комусь з учнів, насміхався(лася) або дражнив(ла) так, щоб їх це зачіпало.

- a) Такого не траплялося
- b) Траплялося раз або двічі
- c) 2-3 рази на місяць
- d) Приблизно раз на тиждень
- e) Декілька разів на тиждень

26. Я навмисно не залучав(ла) когось конкретного у спільні події, виключали їх зі свого кола друзів або повністю ігноруючи.

- a) Такого не траплялося
- b) Траплялося раз або двічі
- c) 2-3 рази на місяць
- d) Приблизно раз на тиждень
- e) Декілька разів на тиждень

27. Я штовхав(ла), лупцював(ла), штурхав(ла) або навмисне залишав(ла) когось у закритому приміщенні.

- a) Такого не траплялося
- b) Траплялося раз або двічі
- c) 2-3 рази на місяць
- d) Приблизно раз на тиждень
- e) Декілька разів на тиждень

28. Я розпускав(ла) плітки про когось з метою погіршити ставлення оточуючих до них.

- a) Такого не траплялося
- b) Траплялося раз або двічі
- c) 2-3 рази на місяць
- d) Приблизно раз на тиждень

е) Декілька разів на тиждень

29. Я забирав(ла), псував(ла) чийсь речі або гроші.

а) Такого не траплялося

б) Траплялося раз або двічі

с) 2-3 рази на місяць

д) Приблизно раз на тиждень

е) Декілька разів на тиждень

30. Я залякував(ла) або примушував(ла) когось робити речі, які вони не хотіли робити.

а) Такого не траплялося

б) Траплялося раз або двічі

с) 2-3 рази на місяць

д) Приблизно раз на тиждень

е) Декілька разів на тиждень

31. Я знущався(лась) над кимось, насміхаючись над їх расою або кольором шкіри.

а) Такого не траплялося

б) Траплялося раз або двічі

с) 2-3 рази на місяць

д) Приблизно раз на тиждень

е) Декілька разів на тиждень

32. Я знущався(лась) над іншими, використовуючи образливі прізвиська, насмішки або жести з сексуальним підтекстом.

а) Такого не траплялося

б) Траплялося раз або двічі

с) 2-3 рази на місяць

д) Приблизно раз на тиждень

е) Декілька разів на тиждень

32а. Я надсилав(ла) злі або образливі повідомлення, картинки, телефонував(ла) або інакше використовував(ла) телефон або комп'ютер.

ф) Такого не траплялося

г) Траплялося раз або двічі

h) 2-3 рази на місяць

і) Приблизно раз на тиждень

j) Декілька разів на тиждень

32б. Якщо ти знущався(лась) над кимось по телефону або через інтернет, то як це відбувалося?

а) Тільки по телефону

б) Тільки через інтернет

с) Обидва варіанти

33. Я знущався(лась) над кимось іншим чином.

а) Такого не траплялося

б) Траплялося раз або двічі

с) 2-3 рази на місяць

д) Приблизно раз на тиждень

е) Декілька разів на тиждень

34. За останні кілька місяців чи говорив з тобою класний керівник або учителі стосовно твого знущання над кимось із учнів у школі?

а) Не знущався(лась) над іншими

б) Зі мною ніхто не говорив

с) Так, одного разу говорили

д) Так, говорили декілька разів

35. За останні декілька місяців чи говорили з тобою дорослі вдома стосовно твого знущання над кимось із учнів у школі?

е) Не знущався(лась) над іншими

ф) Зі мною ніхто не говорив

г) Так, одного разу говорили

h) Так, говорили декілька разів

36. Чи вважаєш ти, що можеш приєднатися до знущання над учнем, який тобі не подобається?

а) Так

б) Так, можливо

с) Я не знаю

д) Ні, напевно, не стану

е) Ні

ф) Точно ні

37. Як ти зазвичай реагуєш, якщо бачиш чи дізнаєшся, що над учнем твого віку знущається інший учень чи група учнів?

а) Я такого ніколи не помічав(ла)

б) Я долучаюсь до знущань

с) Я такого не роблю, але вважаю це нормою

д) Я просто спостерігаю за тим, що відбувається

е) Я хотів би допомогти

ф) Я намагаюсь допомогти

38. Як часто тебе лякає ймовірність знущань над тобою іншими учнями школи?

а) Ніколи

б) Рідко

с) Іноді

д) Досить часто

е) Часто

ф) Дуже часто

39. Загалом, як, на твою думку, твій класний керівник вплинув на припинення знущань в класі протягом останніх місяців?

а) Дуже мало або ніяк

б) Досить мало

с) В деякій мірі вплинув

д) Добре вплинув

е) Дуже добре вплинув